

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Досліджено поняття сталого розвитку підприємства та описано основні складові сталого розвитку, а саме економічну, соціальну та екологічну. Наведено основні засади сталого розвитку підприємства, при яких управління сприяє забезпеченню його фінансової стійкості, конкурентоспроможності, ефективному функціонуванні на ринку, організації виробництва орієнтованого на зменшення шкідливих викидів в атмосферу, зниження матеріаломісткості виготовлення продукції, покращенню робочих місць працівників та зростанню соціального рівня населення. Визначено актуальність реалізації програм сталого розвитку підприємствами та показано, як впровадження програм сталого розвитку на підприємствах дозволяє отримувати додаткові переваги при управлінні та швидко реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства. Розглянуто показники економічної, соціальної та екологічної сфер діяльності підприємства, які дозволяють оцінити стан організації з точки зору сталості, також розрахунок зазначених в статті показників дозволяє знайти диспропорції в управлінні сталим розвитком підприємства та побачити у яких сферах, економічній, соціальній чи екологічній, ведеться більш активна робота по досягненню сталості. Досліджено основні етапи механізму реалізації програм сталого розвитку підприємств, які дозволяють здійснити перехід на управління сталим розвитком з початкового етапу визначення цілей до заключного етапу оформлення звітності по виконаній роботі на засадах сталості та виміру результатів від впровадження розроблених програм. Визначено переваги, які отримує підприємство при використанні програм сталого розвитку та проблеми з якими може зіткнутися під час їх реалізації.

Ключові слова: сталий розвиток підприємства, проблеми сталого розвитку підприємства, перспективи сталого розвитку підприємства.

The article deals with the concept of sustainable development of the enterprise and describes the main components of sustainable development, namely economic, social and ecological. The main principles of sustainable development of the enterprise are presented, in which management helps to ensure its financial stability, competitiveness, efficient functioning of the market, organization of production aimed at reducing harmful emissions into the atmosphere, reducing the materialization of production, improving workplaces and increasing the social level of the population. The relevance of the implementation of sustainable development programs by enterprises is determined and the implementation of sustainable development programs at enterprises allows to obtain additional advantages in management and to react quickly to changes in the internal and external environment of the enterprise. The indicators of the

economic, social and environmental spheres of the enterprise are considered, which allow us to assess the state of the organization in terms of sustainability, and the calculation of the indicators indicated in the article allows us to find the disproportions in the management of sustainable development of the enterprise and to see in which spheres, economic, social or ecological, is more active work to achieve sustainability. The main stages of the mechanism of implementation of programs of sustainable development of enterprises are explored, which allow to transition to management of sustainable development from the initial stage of determination of the goals to the final stage of reporting on the work performed on the basis of sustainability and measurement of the results from the implementation of the developed programs. The benefits that an enterprise receives from sustainable development programs and the problems that they may encounter during their implementation are identified.

Keywords: sustainable development of the enterprise, problems of sustainable development of the enterprise, perspectives of sustainable development of the enterprise.

Вступ. Керівники підприємств все частіше звертають увагу на розробку програм сталого розвитку підприємства, адже саме спрямування діяльності підприємств на засадах економічної, соціальної та екологічної стійкості дозволяє підприємству отримувати значні конкурентні переваги на ринку та здійснювати заходи щодо покращення та збереження ресурсів наступним поколінням.

Дослідженням питань сталого розвитку займалось багато зарубіжних та вітчизняних науковців: К. Азар, К. Гамільтон, Х. Дейлі, У. Оутс, Л.І. Абалкін, Н.В. Родіонова, В.А., Р. Луцик, Л. Мельник, В. Степанков, В. Трегобчук, О. Царенко, А. Циганков, Г. Шматков, М.І. Деркач, М.З. Згуровський, С.В. Войтко, І. В. Лебедев [1].

Постановка задачі. Основною метою даної статті є дослідження переваг, яких досягає підприємство та розгляд проблем, з якими може зіштовхнутися підприємство при спрямуванні своєї діяльності на сталий розвиток.

Методологія. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, основними з яких є системний підхід, аналіз, синтез, систематизація.

Результати дослідження. На сьогоднішній день підприємства України повинні будувати систему управління підприємством на засадах сталого розвитку, саме таке управління сприяє забезпеченню його фінансової стійкості, конкурентоспроможності, ефективному функціонуванню на ринку, організації виробництва орієнтованого на зменшення шкідливих викидів в атмосферу, зниження матеріаломісткості виготовлення продукції, покращенню робочих місць працівників та зростанню соціального рівня населення. Саме діючий механізм сталого розвитку дозволяє підприємствам не тільки легко адаптуватися до змін навколишнього середовища, а ще й постійно розвиватися.

Основою сталого розвитку підприємств є поєднання трьох складових: економічної, соціальної та екологічної. Економічна складова сталого розвитку

підприємства включає в себе стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку, збереженні платоспроможності в умовах змін зовнішнього середовища. Соціальна складова сталого розвитку підприємства включає в себе спрямування напрямків діяльності підприємства на зростання рівня життя населення та працівників підприємства в цілому за рахунок покращення умов праці, зростання заробітної платні, підвищення рівня кваліфікації персоналу. Екологічна сталість передбачає використання підприємством сучасних технологій виробництва, автоматизацію праці, застосування екологічно-безпечних матеріалів, дані заходи дозволяють зменшувати негативний вплив на навколишнє середовище, шляхом відмови від використання шкідливих речовин та зменшення використання електроенергії.

Для оцінки сталого розвитку підприємства визначають значення певних показників, які дозволяють виявити рівень сталості в економічній, соціальній та екологічній сферах на внутрішньому рівні підприємства (рис.1.).

Дані показники можуть відобразити поточну ситуацію на підприємстві та акцентувати увагу на сферах, де сталий розвиток має певні відставання в діяльності підприємства, так більшість підприємств надають більшу увагу показникам економічної сфери, ніж соціально та екологічної. Такі тенденції пов'язані з тим, що ефект від екологічних показників помітний майже одразу та його можна виміряти в грошовому виразі.

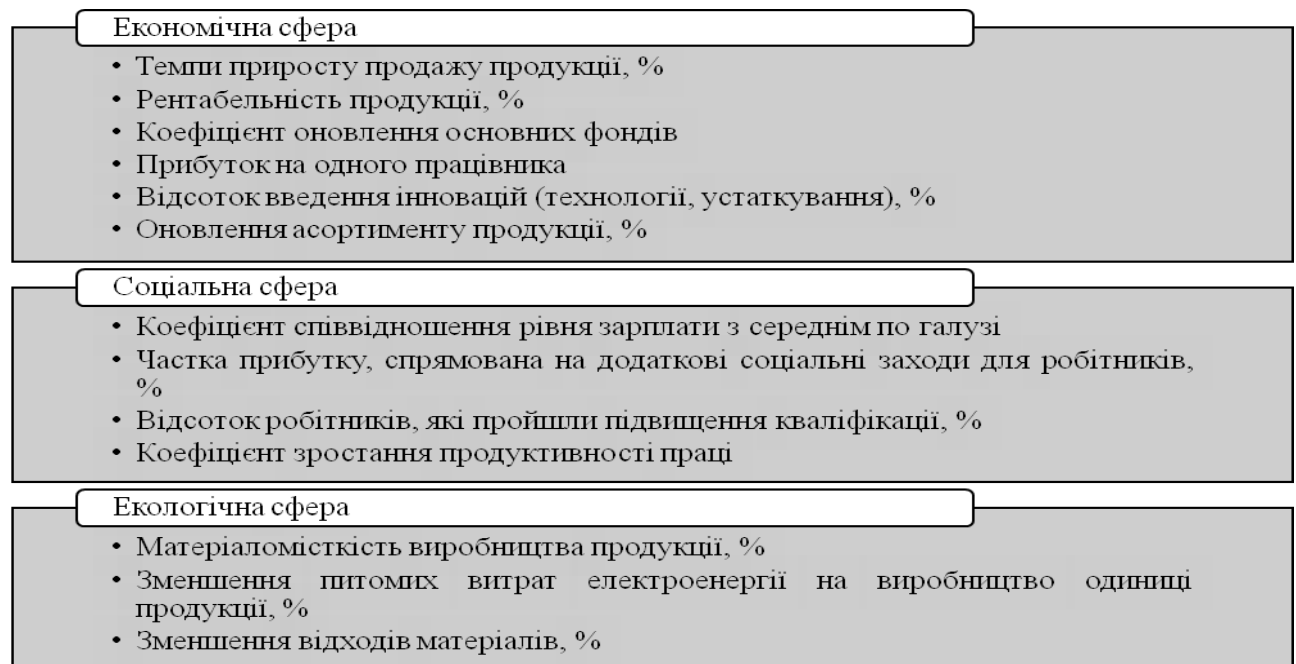

Рисунок 1 – Показники діагностики внутрішнього середовища підприємств з точки зору сталості. Джерело: [2, с.347]

Проте заходи спрямовані на соціальну та екологічну сферу також здійснюють позитивний вплив на діяльність підприємства, хоча результат від них може бути помітний не одразу, так наприклад, заходи спрямовані на підвищення кваліфікації персоналу призводить до збільшення витрат, але за допомогою покращення знань та вмінь працівників, останні можуть пропонувати шляхи покращення, оптимізації робочих процесів та впроваджувати їх. Вищий коефіцієнт співвідношення рівня заробітної платні по галузі, частка прибутку спрямована на додаткові соціальні заходи для працівників, підвищення кваліфікації персоналу - дані заходи формують підприємству репутацію надійного, турботливого роботодавця і впливають на впізнаваність бренду, яка також має властивість до монетизації.

Механізм управління сталим розвитком підприємства передбачає послідовність виконання запланованих дій спрямованих на досягнення поставлених цілей по досягненню сталого розвитку підприємством (рис.2).

При формуванні основ управління сталим розвитком підприємства необхідно сформулювати стратегію, цілі, функції, принципи та методи управління підприємством, а також конкретизувати суб'єкт і об'єкт управління в рамках концепції сталого розвитку підприємства [3, с. 130-132].

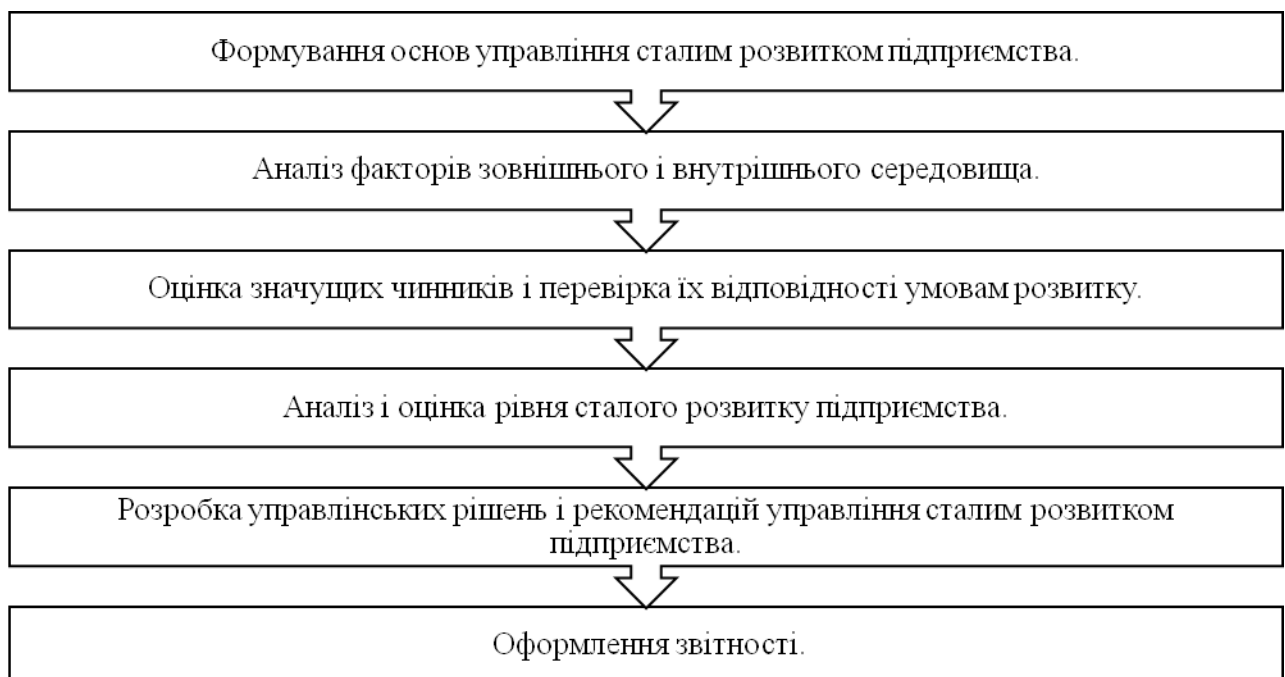

Рисунок 2 – Етапи механізму управління сталим розвитком підприємства
Джерело: [3, с. 130-132]

Під час аналізу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища необхідно визначити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на результати діяльності підприємства та виокремити можливості, загрози, сильні та слабкі

сторони підприємства з точки зору сталості. На підставі отриманих даних необхідно оцінити потенціал підприємства.

При аналізі та оцінці рівня сталості підприємства визначається перспективні шляхи розвитку підприємства з урахуванням стану підприємства та наявних ресурсів для реалізації розроблених стратегій.

Оформлення звітності сталого розвитку підприємства має бути представлена у вигляді відкритої інформації в якій будуть відображатися результати реалізації програм сталого розвитку.

Впровадження програм сталого розвитку надає підприємству ряд економічних, соціальних та екологічних переваг. До таких переваг відноситься [4]:

- підвищення рівня управління підприємством;
- покращення соціальної репутації підприємства;
- нові ринкові можливості;
- ріст інвестиційної привабливості підприємства;
- підвищення ефективної діяльності в області сталого розвитку;
- інноваційний підхід до розробки товарів та послуг;
- мінімізація ризиків в області сталого розвитку;
- ріст ефективності розподілення ресурсів та скорочення витрат.

Проте при впровадженні програм сталого розвитку підприємствами можливий ряд проблем, таких як фінансова стійкість, яка залежить від платоспроможного попиту на продукцію, оскільки від нього залежить показники прибутковості підприємства. Разом з тим попит на вироблену продукцію напряму залежить від рівня розвитку економіки, рівня життя та доходів населення, конкурентоспроможності продукції. Також фінансова стійкість підприємства залежить від періоду економічного циклу в якому знаходиться економіка країни. Так, наприклад, стадія кризи призводить до масового банкрутства підприємств, падіння інвестиційної активності, зниження доходів населення, зниження рівня реалізації виробленої продукції, в таких умовах важко зберегти фінансову стійкість підприємства [].

Одним з найважливіших факторів впливу на фінансову стійкість підприємства є макроекономічні показники, які включають в себе політику держави в області фінансів, податків, інвестицій, політику.

При впровадженні програм сталого розвитку на економічну сферу діють фактори не лише зовнішнього середовища, а й внутрішнього, такі як, недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами, низький рівень конкурентоспроможності, низький рівень попиту на продукцію споживачів, зниження продуктивності праці, несприятливі умови праці.

До екологічних проблем впровадження сталого розвитку відносять екологічні катастрофи, виснаження природних запасів, забруднення навколишнього середовища.

До соціальних проблем можна віднести бідність населення, висока смертність, низькі доходи населення, на рівні підприємства до соціальних проблем відносять недостатня кваліфікація працівників, високий ступінь соціальних конфліктів, слабка соціальна захищеність персоналу.

Висновки. Здійснивши дане дослідження можемо стверджувати, що підприємствам рекомендовано організовувати свою діяльність з орієнтацією на сталий розвиток для досягнення зазначених переваг та піклування про наступні покоління. Також було розглянуто можливі проблеми в економічній, соціальній та екологічній сферах з якими може зіткнутися підприємство в ході спрямування діяльності на засадах сталості та які виступають стримуючим фактором для переходу підприємств на сталий розвиток. Проведений аналіз є теоретичним підґрунтям для прийняття рішення підприємством про впровадження механізму реалізації сталого розвитку з урахуванням можливих труднощів та мінімізації їх впливу.

Література:

1. Малик І. П., Вецко Т. М. Механізм забезпечення сталого розвитку підприємств України. *Сучасні підходи до управління підприємством: зб. тез доп. ІХ Всеукраїнської наук.-практ. конф.*, м. Київ, 12 квіт. 2017 р. Київ, 2017. С. 64-69.
2. Волкова О. І., Гончарова Ю. В. Легка промисловість України: стан, проблеми, перспективи економічного розвитку: монографія. Київ: КНУДТ, 2009. 446 с.
3. Кондаурова Д. С. Совершенствование механизма устойчивого развития промышленного предприятия. *Экономика, управление, финансы: материалы II Междунар. науч. конф.*, г. Пермь, декабрь 2012 г. Пермь, 2012. С. 130–132
4. Реализация стратегии устойчивого развития: вызовы и возможности. 2015. URL: <https://www.pwc.ru/ru/events/2015/assets/sus-event-presentation.pdf>.
5. Антилов С. М. Устойчивое развитие современного предприятия: проблемы и перспективы. *Вестник Самарского государственного университета*. 2012. № 10. С. 12–17.